

Referat från resa till Sigtuna 10 oktober 2023

En fin brittsommar dag stod SPF:are från Östermalm, Norrmalm och Lidingö och väntade på bussen. Nu skulle färden gå till Sigtuna. Det var som vanligt *Germund Olinder* som bjudit in på resan, men för upplägg och ledning svarade *Linnéa Sallay*. Vår chaufför hette *Tapani*.

Först några ord i korthet om *Linnéa Sallay*. Hon är operasångerska (mezzosopran), som sjungit inte bara på Operan i Stockholm och andra opera- och musikscener i Sverige utan även på scener utomlands – Innsbruck, Karlsruhe, Arezzo m.fl. Hon producerar även egna föreställningar och är körledare. Dessutom är hon utbildad Stockholmsguide och brukar ordna resor där hon alltså både guidar och sjunger.

Bussen var fullsatt. Många som anmält sig blev utan plats. Men Germund har en glad hälsning till alla er som inte kom med: Det blir en repris den 22 april!

Under färden till Sigtuna presenterade Linnéa dagens program. Väl framme i Sigtuna började vi på *Sigtunastiftelsen*, där vi först undfägnades med kaffe, smörgås och goda kakor. *Sofia af Geijerstam*, informations- och kommunikationschef, berättade om stället och ledde oss runt. Själva stiftelsen inrättades 1915 av *Manfred Björkqvist*, som då var verksam i Ungkyrkorörelsen, en väckelserörelse inom svenska kyrkan. Han ville skapa en fristående mötesplats för olika grupperingar i samhället. Detta var ju tiden för framväxten av en arbetarrörelse, en frikyrkorörelse, en nykterhetsrörelse m.m. År 1917 var bygget klart. Det blev en fantastisk inrättning, på alla sätt. Arkitekturen påminner om ett italienskt kloster. För den svarade *John Åkerlund*, som utan formell utbildning kom att bli en framstående arkitekt. Som vi kunde märka när vi gick runt är huset lite av en labyrint. Det var avsiktligt, sa Sofia. Man skall få nya perspektiv och upptäcka nya saker. Ett betydande ekonomiskt stöd fick man av godsägare *Oscar Ekman* på Bjärka-Säby, som var god vän med Manfred Björkqvist. Det stödet har man fortfarande från familjen Ekman.

I dag är Sigtunastiftelsen precis som förr en mötesplats och ett kulturcentrum. Det inrymmer ett gästhem, konferensanläggning, restaurang, en retreatanläggning och givetvis en kyrkosal samt Sveriges största privata bibliotek. Sedan 1937 erbjuder man hett eftertraktade vistelsestipendier om fyra veckor till författare. Även andra stipendier finns.

En som vistades där som författarstipendiat inte mindre än fem gånger var *Sven Stolpe*. Men han var faktiskt där var redan innan det fanns stipendier. Sommaren 1932 vistades han där med sin hustru Karin samtidigt med Olof Lagercrantz. Alla tre i tjugoårsåldern. Karin och Olof förälskade sig. Om detta har Stolpes dotterson Alex Schulman skrivit en bok, "Bränn all mina brev", som också blivit film, delvis filmad på plats. Boken har hyllats men också kritiserats, eftersom den innehåller en del faktafel. Hur som helst har den inneburit att många kommer till Sigtunastiftelsen för att se platsen för triangeldramat, som t.ex. hörnet i biblioteket där de älskande stal sig till en första kyss.

Manfred Björkqvist grundade också Sigtuna folkhögskola och ett läroverk, som i dag heter Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket, en internatskola, där bl.a. vår kung har varit elev.

Vi lämnade Sigtunastiftelsen och togs om hand av Sigtunaguiden *Chris Överby Rydholm*, född i USA med svenska och norska rötter och bosatt i Sigtuna sedan mer än 30 år. Vi fick veta att det finns ytterligare konferensanläggningar i Sigtuna: Sjudarehöjden, Kämpasten och Stora Brännbo.

Men så var det dags för Sigtunas äldre historia. Det är Sveriges äldsta bevarade stad, grundad cirka 980 av kung *Erik Segersäll*. Sigtuna tog över när Birkas storhetstid var slut. Staden planlades i ett svep redan vid grundandet, och den stadsplanen är i stort sett intakt. Syftet var att skapa en kristen stad, och med tiden byggdes inte mindre än sju kyrkor där. Fram till 1130 var det biskopssäte. Eriks son och efterträdare var *Olof Skötkonung*, som var den första svenska kung som lät döpa sig. Han var också den första som präglade mynt i Sverige.

I Sigtuna går det knappt att sätta spaden i jorden förrän man hittar en fornlämning. Två riktigt stora silverskatter har man hittat och många andra fynd, bl.a. kvarlevor efter personer som kom från fjärran länder. Allt bekräftar att Sigtuna varit en viktig handelsmetropol. Men så småningom förlorade Sigtuna sin position. Uppsala blev nytt biskopssäte och Stockholm kom att överta rollen som hamnstad. Till det senare bidrog landhöjningen, som gjorde det svårt för fartyg att ta sig fram. Reformationen innebar också ett bakslag för staden med de beslag av kyrko- och klostertaxor som kronan, d.v.s. Gustav Vasa, vidtog. Under flera hundra år kallades Sigtuna en sovande stad, man talar om "Törnrosatiden". Prinsen som kom och väckte staden var just Manfred Björkqvist.

Under 1700-talet skedde ändå en viss uppryckning. Då byggdes bl.a. det förtjusande rådhuset, som också innehöll en fängelsecell. Där kunde fördruckna gubbar nyktra till under natten innan de vågade sig hem till en förebrående hustru. De kunde ta sig in själva: i cellen nyckeln fanns i ett skåp på ytterväggen.

Så var det dags för lunch på *Stadshotellet*. Den bestod av ångad kolja med smör- och dillslungad potatis och gubbröra som en sorts krydda samt sallad och bröd. Härligt, men så har också hotellets kök gott rykte!

Vi kunde sedan gå runt lite på egen hand innan det var dags för avslutning i Mariakyrkan. På vägen dit dök guiden Chris upp igen och ledde in oss in i *S:t Olofs kyrkoruin*. Den är inte uppkallad efter Olof Skötkonung utan efter Olof den helige, Norges nationalhelgon. Två andra kyrkoruiner finns också, S:t Pers och S:t Lars. Alla uppförda i sten, som mödosamt huggits till och fogats samma till murar och torn. Imponerande men tidsödande arbete.

Mariakyrkan strax intill S:t Olofs är inte någon ruin utan en välbevarad ståtlig kyrka i tegel. Det var dominikanerna som tog tegeltekniken till Sverige. Kyrkan ingick i en stor klosteranläggning, men övriga byggnader försvann i och med reformationen. I kyrkan hänger tavlan "Getsemane" från 1940 av *Bror Hjorth*. Tittar man noga kan se att de romerska soldaterna bär drag av dåtidens tyranner, bl.a. Stalin och Hitler. Nära intill finns en tavla föreställande *Sankt Anna av Novgorod*. Hon som egentligen hette *Ingegerd* och var dotter till Olof Skötkonung. Hon gifte sig med storfursten Jaroslav av Novgorod och genom sina många barn kom hon att bli anmoder till många kungligheter runtom i Europa. När hon senare gick i kloster fick hon namnet *Anna*.

I Mariakyrkan har faktiskt familjen von Trapp uppträtt efter sin flykt från Österrike. Men nu var det Linnéa som skulle framträda.

Vi fick en konsert som anknöt till det vi sett under dagen. Bl.a. fick vi höra "Du är den enda" med text av Bo Setterlind, en av de många stipendiaterna på Sigtunastiftelsen. Som en tröst i de krigstider vi lever i fick vi höra "Tröstevisa" av Benny Andersson och "Tänk om människor kunde flyga" av Åsa Jinder. Även "Kärlekens tid" (psalm 851) var tröstande. Texten av Ylva Eggehorn, även hon stipendiat, och musik av Benny Andersson. Det var en fin avslutning.

I bussen hem berättade Linnéa att man i Kina fått för sig att bygga kopior av några europeiska städer. Bland dem just Sigtuna, som i Kina kallas Luodian. Den ligger intill en konstgjord sjö, kallad Malaren. Tyvärr har bostäderna där och i de andra kopianstäderna blivit för dyra, så de står i dag tomma. Men vår chaufför Tapani, som kört många busslastar med kinesiska turister, sa att vad dessa helst ville se i Sverige är just Sigtuna!

Det var en fullmatad dag med en engagerad och mycket sympatisk reseledare. Varm applåder till Linnéa och chauffören Tapani och till Germund förstås.

Detta referat innehåller bara en bråkdel av allt vi fick oss till livs. Passa på nästa gång turen går, så får ni veta mer!

Birgitta Agazzi

Foto: *Agneta Liljedahl*